

Гуменний Микола Хомич,

завідувач кафедри української та зарубіжної літератур
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»,
м. Одеса, Україна,
доктор філологічних наук, професор

ORCID iD 0000-0002-4936-7204
pavlyuknadya@gmail.com

Гуменна Віра Юріївна,

доцент кафедри української та зарубіжної літератур
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»,
м. Одеса, Україна,
кандидат філологічних наук, доцент

ORCID iD 0000-0003-1164-4146
pavlyuknadya@gmail.com

DOI: 10.28925/2412-2475.2020.15.5

КОНТЕКСТ АВТОРСЬКОГО ПОГЛЯДУ (А. БАРБЮС, Е. РЕМАРК, О. ГОНЧАР)

Стаття присвячена дослідженню контексту авторського погляду в архітектоніці анти-воєнних романів указаних авторів. З'ясовано ознаки реального воєнного типу, що з'явилися у свій час на сторінках гуманітарних наук в аспекті раціоналізму та індивідуалізму. Схарактеризовано сутність «втраченого покоління» у філософському, історичному й естетичному аспектах. Проаналізовано такі аспекти, як авторське відношення до воєнних катаклізмів, епічний тон повісткування, естетична концепція художника, його соціологічні, історичні й психологічні погляди. Акцентовано, що контекст авторського погляду проявляється також через різноманітні позасюжетні елементи (авторські відступи, описи екстер'єрів, заголовки, епіграфи тощо), що поряд із сюжетним аспектом романів надають їм художньої завершеності й цілісності.

Ключові слова: авторський погляд, позасюжетні елементи, втрачене покоління, символіка, художня система, стиль.

Актуальність дослідження. Хто такі представники «втраченого покоління»? Які історичні обставини детермінували його і створили своєрідну психологію? Чому А. Барбюс, Е. Ремарк й Е. Хемінгуей приділяли пильну увагу філософському, історичному й естетичному осмисленню цього феномену у своїх романах? Який резонанс мав західний антивоєнний роман у світовому літературному процесі? Ці питання залишаються актуальними для сьогоденної літературознавчої науки. Крім того, типологія антивоєнних романів А. Барбюса, Е. Ремарка й О. Гончара свідчить про окремі спільні генезисні тенденції. Особливо акту-

альним є поетикальний аспект їхніх романів. Не претендуючи на вичерпну відповідь, ми будемо прагнути в подальшому розглянути ці питання у межах поставленого статтею завдання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Західний антивоєнний роман безперервно перебуває в центрі уваги українських дослідників (Д. Затонський, Д. Наливайко, М. Гуменний, К. Галич) та зарубіжних літературознавців (Т. Ніколаєва, Ф. Наркір'єр, Ф. Баумер, П. Бекес, Т. фон Шнайдер, Р. Мільке, Б. Мурдох та ін.). Дослідження ідейно-естетичних пошуків авторів, спорідненість їх творчого задуму, близькість збігів формально-художніх аспектів розкриває

широкий дослідницький простір для сучасного літературознавства.

Мета статті — дослідити деякі аспекти типологічно-генетичної сутності західного антивоєнного роману й аналогічної прози О. Гончара, що розглядаються в руслі жанрової своєрідності та стильової специфіки. Матеріал дослідження — романи А. Барбюса «Вогонь», Е. Ремарка «На Західному фронті без змін», О. Гончара «Людина і зброя».

Виклад основного матеріалу дослідження. Поява романів «Вогонь», «На Західному фронті без змін», «Прощай, зброє!» викликала серйозний резонанс у світовій літературі. Давно вже літературні характеристики («зайві люди», «нігілісти») не привертала такої уваги літературних критиків, істориків літератури та читачів, як «втрачене покоління».

Причиною цього є те, що митці не лише брали участь у жаклих подіях війни, але й художньо й філософськи осмислювали життєві колізії її учасників. Крім того, А. Барбюс, Е. Ремарк й Е. Хемінгуей помітили явище, яке на свідомому рівні хвилювало усіх, але ще ніким не було осмислено. Цілком безсумнівно: автори романів у основу характеристики представників «втраченого покоління» взяли дійсні ознаки реального воєнного типу, який незабаром з'явиться на сторінках гуманітарних наук у аспекті раціоналізму та індивідуалізму.

Активними і неспокійними натурами були А. Барбюс, Е. Ремарк і Е. Хемінгуей, через які яскравіше розкривається загадка їх особистості та їх антивоєнної прози. Об'єктивно, з погляду загальної закономірності воєнних подій (не лише в плані долі окремої особи, але й у більш широкому аспекті історичних катаклізмів), така позиція підводила до думки про приреченість на загибель представників «втраченого покоління», якщо не фізичну, то моральну. Яскравим прикладом цьому може бути фрагмент із внутрішнього монологу Боймера: *«А тепер ми повернемося втомлені, внутрішньо зруйновані, спустошені, усім чужі, позбавлені надій. Ми вже не зможемо знайти собі місця в житті»* [5, 193]. На прикладі антивоєнних романів указаних письменників переконливо помітне важливе значення в реалістичній естетиці початку ХХ століття проблеми людини в координатах часу і простору. Саме ці філософські категорії виявилися в їхніх антивоєнних романах одночасно історичним часом і соціальним простором.

Переконливе трагічне трактування психології представників «втраченого покоління», безумовно, значно поглиблюють і думки й образи авторів указаних романів. Авторська пам'ять

стає важливою ланкою, особистість автора вибудовує власну послідовність подієвого ряду. При цьому ми помічаємо, що стиль романів залежить від того, наскільки описані події стосуються особи авторів. При появі авторського інтересу до подій стиль повісткування активнішає (при гарматних обстрілах, при наступах чи відступах), демократизується, а при об'єктивних описах (екстер'єрних, ретроспекційних) — стиль знову стає традиційним, спокійним, книжним. Зв'язок між подіями не виходить за межі тематичного русла, він здійснюється через авторську історико-філософську концепцію, через його оригінальну образність і врешті-решт через особистісне сприйняття історії. Про це свідчать такі сильні місця, як описи екстер'єру після жорстоких боїв або сцен роздумів солдат про їхнє сьогодення і майбутнє, якщо залишаються живими. У цьому аспекті важливі міркування В.П. Адріанової-Перетц про те, що у великих письменників існує суперечність між системами викладу матеріалу. Закономірно, що вказані автори в антивоєнних романах використовували як демократичний, так і риторичний стилі. Живе мовлення з елементами фольклорності входить у повісткування митців, що прагнуть бути більш доступними масовому читачеві.

Автори беруть на себе відповідальність не лише за вибір героїв і елементів воєнного побуту, але й за спосіб їх художнього втілення. У відповідності з реалістично-натуралістичним і реалістично-романтичним відтворенням об'єктивних реалій війни загальні прийоми стилю фіксуються навколо двох завдань. Перше — це відображення власних мовлень героїв у всій їх індивідуальній своєрідності, з усіма їх міркуваннями і роздумами так, щоб вийшла справжня реалістична точність. Друга центральна мета митців — це надати повістувальному стилю, точніше різним формам оповіді, психологічної мотивації. Ці форми повинні бути настільки психологічно і лінгвістично однорідними, щоб за ними можна було відчутти один образ, одну особу повістувача. Тому-то напружений епічний стиль повісткування антивоєнних романів інколи «порушується» об'єктивно-стилістичним відтворенням ліричних фрагментів.

Можна стверджувати, що вказані митці йшли у своїй творчості різними шляхами, але підпорядковувалися одному й тому ж творчому імпульсу. Поетика антивоєнних романів А. Барбюса й Е. Ремарка пізніше ввійшла в нові художні системи з новими функціями, пристосовавшись до нового основного формально-естетичного стержня (наприклад, бар-

бюсівсько-ремарківські прийоми в негативних характеристиках романів О. Гончара, Ю. Бондарева, художній принцип контрасту тощо).

У кожному епізоді, який відображується А. Барбюсом, Е. Ремарком, О. Гончарем, у кожній картині об'єктивної воєнної дійсності, ми знаходимо необхідний асортимент типових предметів і явищ, поданих у контексті слів та їх співвідношень, детермінованих реаліями фронтового середовища і епохи. Митцям властива гостра спостережливість з виділенням характерного, типова точність спостереження в деталях, вираження всіх деталей термінами, що існують у повсякденному житті солдатів. У результаті помічаємо рельєфні картини, що відповідають часу, місцю, стану та іншим параметрам, що вражаюче передають оригінальність емоційного стану авторів і мети їх впливу на читачів.

Доречно навести фрагменти з аналізованих романів: «Село зникло. Ніколи мені ще не доводилося бачити, щоб так зникло село. Аблен-Сен-Назер і Карансі ще зберегли вигляд селища, хоча будинки там потрощені, понівечені, а подвір'я захаращені штукатуркою і черепицею» [1, 142]. «Бліндаж тремтить, ніч реве і спалахує блискавками. При цих миттєвих спалахах ми дивимось один на одного і похитуємо головами і обличчя в нас бліді, вуста міцно стулені» [5, 91]. «З селища наближалася стрілянина, насувався грізний гуркіт, і за мить між садками блиснуло масним боком страховисько танка. Ламаючи дерева, він продирався в напрямі відкритої підстанції, розорював гусеницями клумби, підминав під себе квітучі троянди, обірвані дроти» [2, 249].

Робота митців над мовою не обмежувалась використанням у різноманітних комбінаціях елементів живої або літературної мови. Найпростіші приклади їхньої словотворчості — нове оформлення слів, з наданням їм комічного відтінку: «От прокляті покидьки, ці нестройовики! — гукає Тірлуар. — Паскудне кодро! Ледарі! Цілими днями валяються в тилу і не можуть ніяк прийти вчасно» [1, 37]; «Я їм показав би! — бурчить Ламюз. — Він би мені виліз із барлога, якби тільки я був там. Я будив би його палицею по голові або кулаком у пику...» [1, 37]; «Нічого з тобою не станеться. Ти що, головний інтендант? Ну, насипай, торбохвате, та гляди не скупись! — Бий тебе лихо! — просичав Помідор» [5, 37]; «Гладун глузливо похитав головою: — Ех ви, інтелігенція... Вчили вас, вчили, а голови гарбузовим насінням набиті» [2, 66].

У таких виразах розкривається різниця культурного рівня, зниження його мовленнєвої якості у використанні менш освіченого або не-

освіченого прошарку. В нібито помилкових словах у митців відображаються певні суперечності усно-розмовної і письмово-професійної мови. Увесь цей матеріал можна підвести під термін «народна етимологія», «народна» — у широкому значенні. Доцільно поставити запитання: наскільки він був підслуханий авторами антивоєнних романів і наскільки був ними переосмислений і перероблений? Дослідити цей аспект надзвичайно важко, оскільки автори були справжніми знавцями особливостей національних мов.

Авторська мова антивоєнних романів вражає ґрунтовністю, тактичністю виразів, певною перебільшеною правильністю, що проявляється в синтаксисі. Ґрунтовність пояснюється повільним насиченням висловлювань, від прагнення до всебічного визначення. Ця характерна риса стилю може бути проілюстрована цитатією фрагментів текстів: «Коли ці люди, виходячи з пекла, наперекір усьому, щасливі, то саме через те, що вони з нього вийшли. Вони повертаються, вони врятувалися. Смерть, що була вже ось-ось, змилювалась ще раз над ними. За встановленим порядком, кожна рота йде в передні окопи раз на шість тижнів» [1, 62]; «Літо 1918 року... Вітер надії, що летить над згарищами й понівеченими полями, шалена лихоманка нетерпіння, розчарування, болючий жах смерті й незбагненне питання: чому? Чому не кладуть цього край? І звідки взялися ті бентежні чутки про кінець війни?» [5, 189]; «Те, що було миром, зостається позаду. Попереду — невідомі випробування, з невідомим для кожного жеребом — кому який випадє: тому — блискавична смерть у першій атаці, тому — лаври бойової слави, тому — похмура одіссея концитаборів...» [2, 83].

Наведені цитати можуть слугувати переконливим прикладом і тактичного вибору слів і продуманості їх розташування. Тут з особливою чіткістю і добросовісністю повторені подробиці стану і взаємовідносин осіб, відомих уже з попередніх епізодів повістування, і наведені для всебічної інформації читача з певними логічними деталями.

Тон звичайної інтелігентної авторської оповіді — простий, без риторичної тональності, економно стислий, без зайвих ускладнень. Вона уповільнена, вичерпно визначальна. Пильна спостережливість авторів робила кожне з їх виражальних слів пластичним, доводила до безпосереднього відчуття, до видимості і уявлення предметів і явищ воєнного часу. Словник антивоєнних романів, включаючи морфологію і синтаксис, відзначається мінорною тональністю.

В авторській мові А. Барбюса, Е. Ремарка, О. Гончара, як і в мові деяких їх персонажів, спостерігається схильність доповнювати портрет не лише характерними жестами, але й деталями: *«Розширився й розкрився від усмішки і схожий на помідор рот Ламюза, який з радістю аж заплакав; цвіте, як рожева півонія, і Потерло; зарухалися зморшки дядька Блера, що встав, виставив голову вперед і жестикулює своїм коротким худим тільцем; навіть маленьке Коконове личко засяяло»* [1, 40]; *«Обличчя в нас узялися коростою, голови спустошені, ми смертельно втомлені; коли починається наступ, багатьох піднімають стусанами, тільки тоді вони отямлюються і йдуть з усіма; очі в нас запалені, руки подряпані, коліна кровоточать, лікті розбиті»* [5, 106]; *«Губи її здригнулись винувато. Та збиралася ж, а не поїхала...» Колосовський «стрункий, високий, навіть і на каблучках вона сягала йому лише до плеча, а зараз і зовсім перед ним маленька»* [2, 72].

В лаконічних колективних портретах А. Барбюса й Е. Ремарка відтворена вся емоційно-психологічна місткість кожного складника. Причому портретна деталь відтіняє найсуттєвіше в цих характерах. У конкретному епізоді зустрічі Тані й Богдана через окремі штрихи портрета О. Гончар підкреслює внутрішній стан закоханих, їхні глибинні душевні порухи.

Архітектоніка антивоєнних романів А. Барбюса, Е. Ремарка й О. Гончара недостатньо досліджена. Між тим проблема композиції в поетиці вказаних авторів має настільки ж суттєве значення, як і питання своєрідності стилю. Якщо «Вогонь» А. Барбюса має щоденниковий характер, названий романом у новелах, то в романі Е. Ремарка «На Західному фронті без змін» помічаємо сповідальну тональність з багатьма сентиментальними епізодами. У романі ж «Людина і зброя» О. Гончара наявні невеличкі новели, сні, фрагменти листів, введені в його структуру й переосмислені в конкретному композиційному плані. Тут доречно пригадати геніальну літературознавчу формулу: ідеї часу і форми часу, яка об'єктивно стверджує її гносеологічну сутність. Романи А. Барбюса й Е. Ремарка переконливо розкривають закономірності історичних подій Першої світової війни, підкреслюючи спільність для всього «втраченого покоління» психології, способу життя та світовідчуття.

Досить значна в антивоєнних романах функціональна роль авторської особистості: невидиме світло її душі, через яке ми в конкретному випадку все і сприймаємо, умовно кажучи, є своєрідним «знаком» — не стільки навіть реально досягнутим, скільки внутрішньо

відчутним. А головне помітна стійка співвіднесеність антивоєнних романів з найактуальнішими проблемами суспільно-психологічної атмосфери конкретно-історичної епохи.

Контекст авторського погляду проявляється також через різноманітні позасюжетні елементи (авторські відступи, описи екстер'єрів, заголовки, епіграфи тощо), що поряд із позасюжетним аспектом романів надають їм художньої завершеності й цілісності. Вони також є носіями ідейного навантаження, «допомагаючи» митцям вичерпно виразити творчий задум. Вони, по-перше, поглиблюють пафос романів, знайомство з системою персонажів, окреслюють конкретні воєнні обставини; по-друге, створюють фон дії, специфіку діалогів та монологів; по-третє, виражають ставлення авторів до подій, дають уявлення про бойові колізії і, по-четверте, впливають на всю ідейно-естетичну систему творів.

Якщо ми придивимося уважно до системи художніх прийомів А. Барбюса, Е. Ремарка й О. Гончара, то помітимо, що вони активно використовували (і в побудові сюжетних колізій, і в гострому діалозі, і в характері поведінки персонажів, і в русі їх почуттів і думок) сконденсовані, драматичні за своєю сутністю форми узагальнень.

Для художньої системи антивоєнних романів характерний домінуючий спосіб введення авторського погляду в повісткування: якщо повістувач близький авторам (Бертран, Боймер, Колосовський), то його думка виявляється основою, вона лише доповнюється й уточнюється незначними авторськими вкрапленнями. Міра близькості його до авторів буває різною, не завжди можна говорити про нього як про заміну автора в образній системі творів, але завжди він представник того солдатського середовища, до якого належать і самі митці.

Авторські думки входять у образну систему творів не лише з образом повістувача, але й у вигляді різноманітних авторських вкраплень: розгорнуті оцінки, навіть епізоди, які можна виділити в повістванні оповідача, порівняно часто наявні в текстах романів. Авторські вкраплення часто проявляються при розширенні плану повісткування, коли виникає необхідність поглиблення межі надзвичайно вузької точки зору оповідача.

В антивоєнних романах немає чіткого розмежування аспектів: вони, як філософська система, виражають світ у цілісному вигляді. Ідея, авторське відношення, епічний тон повісткування, естетична концепція художника, його соціологічні, історичні і психологічні погляди — все це органічно входить у структуру кожного

роману, в цілому через деталь і словесно-мовленнєві аспекти.

Назви романів «Вогонь», «На Західному фронті без змін», «Людина і зброя» є своєрідними символами, і автори використали багато різноманітних фарб для того, щоб осмислити ці поняття. Тут митці мали на увазі жорстокі воєнні події, страждання людей, регрес цивілізації й багато чого іншого. Тому-то варто вважати назви не просто художніми образами, а саме символами. Адже будь-який символ завжди слугує певного роду узагальненням. Вказані антивоєнні романи відзначаються узагальненими до символіки картинами фронтових катаклізмів і жахливих подій епохи, це романи-документи. Навіть сьогодні вражає точність історичних подій і випробувань, відображених А. Барбюсом, Е. Ремарком й О. Гончаром, через які пройшло людство. У даному випадку вказані символи запозичені із реально-історичної практики, причому всі ці структурно-семантичні категорії часто трактують у різноманітних аспектах, ось чому кожного разу вони потребують специфічного аналізу. Цю особливість символу можна назвати багатопланою, і лише в такому вигляді символ може зберігати за собою свою реально-пізнавальну значущість [4, 190–210]. Саме митець є визначальним началом у виборі значення символу, і цей вибір обов'язково зв'язаний з його життєвим досвідом і ставленням до навколишнього світу.

Архітектоніка антивоєнних романів залежить від основної думки автора, в якій поетичні засоби творчо розподіляються ним, він відбирає в межах літературної традиції необхідний йому матеріал. Часто в структуру романів вводяться нарації-спогади, що являли собою форму минулого в сьогоденні [6, 225]. Але з об'єктивно-історичної точки зору нарація розширювала межі простору, вводила фон часу, переборювала статичність оповіді, поглиблювала принцип мімезису. Тут доречно навести фрагменти текстів: солдат Мартро розповідає під час нічного відпочинку — «...я торгував ганчірками, або, краще сказати, я ганчірник, але я — гуртовий крамар. Скуповував у дрібних вуличних ганчірників і мав крамницю — просто горище, що правило мені за склад. Я купував ганчір'я та інший старий мотлох, від білизни до бляшанок з-під консервів, але переважно держална щіток, мішки й старі черевики й, розуміється, кролячі шкірки» [1, 169] — в А. Барбюса; у Боймера зринають у пам'яті спогади дитинства: «За нашим містом, серед луків уздовж річечки здіймався ряд старих тополь. Їх було видно здалека, і хоч вони стояли тільки в один

ряд, їх називали тополиною алеєю. Нас, дітлахів, тополи чимось приваблювали, і ми ціліснінькі дні проводили біля них, слухаючи тихий шелест листя» [5, 99] — в Е. Ремарка; Степура на воєнних рубежах під час затишшя весь у спогадах: «Все змінюється, і він змінився, виріс, тільки не змінюється для нього образ матері, постає вона зараз перед ним такою, як була для нього в дитинстві, як була всі ці роки... Щоліта, коли він, було, приїздить на канікули, це для неї свято, вона тоді лише тим і клопочеться, щоб він смачнішого попоїв, більше поспав, щоб набрався сил для науки» [2, 227] — в О. Гончара. Раціональною є думка про те, що «орієнтація на "літературність" повістування створює близькість "образу автора" і "образу оповідача". Як підтип авторського повістування виділяється суб'єктивоване повістування, трансформоване сприйняттям будь-якого з персонажів. Повістування з погляду персонажів зміщує його в бік достовірності відображення. Цим досягається драматизм оповіді» [3, 407].

Структура образів Детерінга, Фуйяда, Решетняка — колоритних образів селян-фронтовиків — суттєво впливає на принцип будови образів інших діючих осіб. У певному відношенні вказані образи виконують функції політичного орієнтира. Порівняльна характеристика Детерінга й Фуйяда цікава тим, що розкриває тожні звички, погляди, смаки, чого, звичайно, не можна пояснити простим наслідуванням. Очевидно, наявні певні спільні, точніше подібні, причини, що покликали до життя обох персонажів. Обидва ізольовані від звичного способу життя, обидва страждають, відірвані від специфічної роботи. Дещо віддаленим від них може бути рядовий Решетняк, який відзначається більшою вмотивованістю своїх намірів і вчинків.

Висновки. У романі О. Гончара «Людина і зброя» спостерігаємо барбюсівсько-ремарківські ремінісценції — то більш чіткі, то трансформовані настільки, що зв'язок між ними ледве вгадується. Звичайно, варто пам'ятати, що образні й тематичні паралелі у творчості А. Барбюса, Е. Ремарка й О. Гончара самі по собі ще не свідчать про їх мистецьку близькість. Подібні «збіги» можуть свідчити лише про те, що митці працювали майже на одному й тому ж воєнному матеріалі, зверталися до одних і тих же соціально-психологічних типів, породжених фронтовим середовищем, умовами однотипного побуту тощо. Але про мистецьку близькість аналізованих антивоєнних романів у широкому розумінні переконливо свідчать текстові фрагменти, бо саме в них проявляється певна подібність їх творчої ма-

нери — у способах художньої обробки воєнних вражень на емоційному і раціональному рівнях і втілення їх у словесно-мовленнєвому матеріалі мистецтва слова, в принципах психологічного аналізу, в оцінці подій. Постійна увага до художньої спадщини А. Барбюса й Е. Ремарка, систематичне освоєння, переробка і творчий

розвиток їх письменницького досвіду — одна із характерних рис мистецької індивідуальності О. Гончара. Генетичний принцип дослідження творчих зв'язків О. Гончара, А. Барбюса й Е. Ремарка, порівняльна характеристика яких стала своєрідною закономірністю, дозволяє з'ясувати розвиток літературної традиції.

ДЖЕРЕЛА

1. Барбюс А. Вогонь / А. Барбюс. — Київ : Молодь, 1974. — 303 с.
2. Гончар О. Твори: в 7 т. / О. Гончар. — Київ : Дніпро, 1987. — Т. 4. — 589 с.
3. Гуменний М. А. Барбюс, Е. Ремарк, О. Гончар: стилістичні принципи повісткування / М. Гуменний, В. Гуменна // *Soucasna ukrajiniстика problemy jazyka, literatury a kultury: VIII olomoucke symposium ukrajiniistu sredni a vychodni Evropi*. Olomouc 25–27.8. 2016. — С. 404–411.
4. Лосев А.Ф. Проблема символа и реалистическое искусство / А.Ф. Лосев. — Москва : Искусство, 1976. — 367 с.
5. Ремарк Е.М. Твори: у 2 т. / Е.М. Ремарк. — Київ : Дніпро, 1986. — Т. 1. — 573 с.
6. Фрейденберг О.М. Миф и литература древности / О.М. Фрейденберг. — Москва : Наука, 1978. — 603 с.

REFERENCES

1. Barbius, A. (1974). *Vohon*. Kyiv: Molod, 303 p. (in Ukrainian).
2. Honchar, O. (1987). *Tvory*: in 7 Vol. Kyiv: Dnipro, Vol. 4, 589 p. (in Ukrainian).
3. Humennyi, M., Humenna V. (2016). A. Barbius, E. Remark, O. Honchar: *stylistychni pryntsypy povistuvannia*. *Soucasna ukrajiniстика problemy jazyka, literatury a kultury: VIII olomoucke symposium ukrajiniistu sredni a vychodni Evropi*, Olomouc 25–27.8, pp. 404–411 (in Ukrainian).
4. Losev, A. F. (1976). *Problema symvola i realisticheskoe iskusstvo*. Moscow: Iskusstvo, 367 p. (in Russian).
5. Remark, E. M. (1986). *Tvory*: in 2 Vol., Kyiv: Dnipro, Vol. 1, 573 p. (in Ukrainian).
6. Freidenberg, O. M. (1978). *Mif i literatura drevnosti*. Moscow: Nauka. 603 p. (in Russian).

Mykola Humennyi,

Doctor of Philology, Professor,
Head of the Department of Ukrainian and Foreign Literature,
PI "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky"
Odesa, Ukraine

ORCID iD 0000-0002-4936-7204
pavlyuknadya@gmail.com

Vira Humenna,

PhD in Philology, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Ukrainian and Foreign Literature,
PI "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky"
Odesa, Ukraine

ORCID iD 0000-0003-1164-4146
pavlyuknadya@gmail.com

CONTEXT OF THE AUTHOR'S VIEW (HENRI BARBUSSE, ERICH MARIA REMARUE, OLES GONCHAR)

The article is devoted to the research of the context of the author's view in the architectonics of antiwar novels of the mentioned authors. The signs of a real military type, which appeared in the time on the pages of the humanities in the aspect of rationalism and individualism, are found out. The essence of the "lost generation" is characterised in philosophical, historical and aesthetic aspects. It is proved that the artistic system of anti-war novels is characterized by the dominant way of introducing the author's view of the story. Aspects such as the author's attitude to war disasters, the epic tone of the story, the aesthetic concept of the artist, his sociological, historical and psychological views are analysed. The objective-historical point of view, according to which narration extended the boundaries of space, created the background of time, overcame the static of the narrative, deepened the principle of mimesis, is investigated. The peculiarities of the authors' artistic systems and some of their creative principles, the subjective interpretation of the feelings of the characters have been found out. The skill of each artist in reproducing the inner world of the characters under the influence of the bloody events of the war is outlined. The key words of novels, which serve as generalized forms of imaginative consciousness, as well as their influences on the artistic and psychological nature of the works, are characterised. The functioning of the author's language of anti-war novels and the peculiarity of oral and written and professional language are traced. The stable correlation of the analysed novels with the most actual problems of the socio-psychological atmosphere of a specific historical era is studied. The originality of the writers' literary world is revealed, the originality of their thinking is emphasized and the dominant typological similarities and differences are characterised. In studying the structure of the analysed novels, the peculiarity of the conciseness of the collective portraits, in which all the emotional and psychological capacity of each component is reproduced, is traced. It is emphasised that the context of the author's view also manifests itself through various extravagant elements (authorial indentations, descriptions of exteriors, titles, epigraphs, etc.), which along with the story aspect of the novels give them artistic completeness and integrity. In addition, the specifics of the author's language of anti-war novels are studied.

Key words: author's view, off-plot elements, lost generation, symbolism, artistic system, style.